

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput I. Serviendum Deo in ea Religione, quæ in primis Idololatriam
execratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83665](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83665)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER VICESIMUS SECUNDUS,

De veritate Religionis Christianæ, aliarumque profanarum Vanitate.

SUMMARIUM.

I. Ratio Ordinis.

Ratio Ordinis.

ILLUM est inter humanarum virtutum officia præstantius Religione, cultumque supremi Numinis: ideoque licet hoc Opere moralia præcepta singillatim non explicemus; quæ tamen Religio vera sit, à superstitione immunis, & ab omni errore purgata, erit hac dissertatione inquirendum. Ac perstringenda primum Gentium idololatria paucis contractisque adnotationibus: quas non solum à Christianæ Religionis Apologistis Arnobio, Firmico, Commodiano, Clemente Alexandrino, ac Magno Protoparente, cæterisque Patribus delibavimus; verum

etiam à Poetarum figmentis, atque Theologia Gentilium, à Giraldo, Boccaccio, Vossio, Seldeno, aliisque magnopere collustrata. Tum acuendus stylus adversus Mahumetismum, adeo suo quoque auctori improbatum, ut, ne turpitudinis, mendacii, maximæque improbitatis argueretur, interdixit gregariis suis literarum culturam, verique disquisitionem. Posthac veritas Religionis nostræ momentis firmissimis confirmabitur; refutatisque sectis hæreticorum, quid vera Christiana Religio profiteatur, tradetur in Apostolici Symboli Expositione. Hoc itaque libro, mole quidem parvam, sed argumento magnam ac perutilem disputationem complectimur, suomet titulo, absque ulla præfatiuncula, commendatam.

CAPUT I.

Serviendum Deo in ea Religione, quæ in primis Idolatriam execratur.

SUMMARIUM.

1. Exploditur plurium Deorum commentatio.
2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. Propositio 1. Probatur.

9. Usque 15. Propositio 2. Probatur.
16. Usque 22. Propositio 3. Probatur.
23. Usque 30. Propositio 4. Probatur.

I.
Exploditur
plurium
Deorum
commenta-
tio.

IN primo hujus Theologici Operis libro dedimus operam, ut uniuscujusque animo immota hæreret unius Numinis existentia, atque inde explo-

deretur plurium Deorum commentatio. Nunc de Religione ac fide Christiana, cæterisque divinarum virtutum officiis acturi, in eos iterum calamus perfringimus,

gimus, qui profana eruditione tumidi ex Theologia Gentilium audent in nostram insurgere. Adversus errores istos pingendam principio duximus Romanorum, Græcorumque superstitionem. Hi duodecim *Consentes* Deos coluere, octo autem *Selectos*, iisque addiderunt turbam Deorum minorum immensam. Consentes Dii, qui & Penates, & Urbani dicti sunt, duodecim numerantur, sex masculi, atque sex feminae: horum nomina exhibent duo illi versus apud Ennium,

Juno, Festa, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovi, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Dicam modo quam fuerint insipientes Deorum istorum cultores.

2. PROPOSITIO I. Summæ dementiæ est inter Divos censere masculos Deos Consentes.

PROBATUR I. DE JOVE.

3. Probatur 1. Jupiter alius est Argivus, id est Apis, qui Niobem sororem compressit; de quo Apollodorus scribit lib. 2. *Potestatem regni in libidinem convertit.* Alius Phrygius, id est, Tantalus, qui Ganimedem Dardani regis pronepotem flagitiosissime rapuit. Alius Cretensis, scilicet Asterius, vel Xanthus, qui vim intulit Europæ filia Agenor Regis Cananæorum. Hinc exorta fabulæ, quæ de uno Iove narrantur, & nihil sunt quam plurium perditissimorum hominum flagitia, quæ in unum quadrare non possunt; nam Rex primus Jupiter vixit inchoato Regno Sicyoniorum, qui imperare cœperunt circa annum M. 2148. Raptor Ganimedidis vixit tempore Ehud, sive Aod Judicis Israelitarum, & nefarium scelus patravit post annum M. 2680. Violatio Europæ refertur ad annum ducentimum ante bellum Trojanum, qui est mundi 2820. ante primam Olympiadem 408. Nequeunt ergo hæc omnia convenire Jovi, quem Romani à loco Templi appellarunt Capitolinum, Tarpejum, Latialem, Vimineum, Olympium, Jovem autem, quasi ille fuerit *Juvans pater*; non, ut quidam putarunt, *Juvans patrem*, cum dicatur Saturnum parentem suum regno expulisse, apud Tullium in 2. de Natura Deorum. Itaque nil stultius fingi potuit, quam pro vero Numine Jovem habere: primo quia ridiculum est facere satorem, Condito remque hominum, quem con-

stat ab aliis hominibus longe post mundi exordia fuisse progenitum. Deinde quia insanum est uni viro tribuere facinora quæ à pluribus fuere patrata. Insuper quia impium est appellare Opitulum, Tonantem, Lucetium, Dapalem, aliisque magnificis titulis raptorem virginum, & puerorum constupratorem. Postremo, quia non sinunt hæc aliaque flagitia à Lactantio, Minucio Felice, Commodiano, & Arnobio ex ipsa Gentilium Theologia manifeste comprobata, ut Jovem, non dicam optimum, sed virum tolerabilem existimemus.

II. DE NEPTUNO.

Neptuni nomine Veteres significarunt aquam maris, deducto nomine à *nubendo*, quod aqua terram nubat & cooperiat: atque ita ex falsedine, undarumque regressu factæ, ut Augustinus scribit lib. vii. de C. Dei cap. xxii. Salacia, & Venilia. Vossius deducit Neptuni nomen à *νῆπτο, lavo*, Cicero in 2. de Nat. Deorum à *nando*. Personam vero Neptuni tradit libro v. Diodorus fuisse filium Rheæ, qui omnium primus tractavit maris negotia. Romani illum, qui Romulo consilium dedit de rapiendis Sabinis. Hinc Consum appellarunt, ludosque Circenses Festa Consualia. Nos cum viris doctissimis arbitramur fuisse Japhet Filium Noe, cui post diluvium ferunt obtigisse insulas Mediterranei, & continentem Europæam, ut ei ob mare transmittendum opus fuerit Nauticam instituere. Cyclopes, alique ferocissimi, & ab humanitate alieni dicuntur filii Neptuni ob maris violentiam, ut scribit Gellius lib. xv. N. A. cap. 21. & Phornutus apud L. Giraldum Synt. V. pag. 216. Exploditur ergo fabulosa Neptuni divinitas 1. quoniam nihil est aliud, quam mortuum elementum. 2. quoniam quæ de eo narrantur conficta sunt ex historia Japhet filii Noe, quem Gentiles Saturnum dixerunt. 3. ob insanam libidinem, de qua vide Clementem Alexandrinum Tom. III. Biblioth. PP. pag. 8.

III. DE VULCANO.

Vulcanum ex ipso nomine liquet esse ignem; sicut enim appellatur quasi Volcanus, quomodo Mulciber & Aetnaeus, à mulcendo, molliendoque ferro, & à flammis ab Aetna monte erumpentibus. Ita dixerunt Cooperarium Minervæ, quod ignis adminiculo artes plurimæ exerceant.

ctantur, & conceptum vento, quod hoc flante flamma exardeſcat, receptumque in Lemnō, ob fabricas inſulæ. At Poetæ commenta ſunt, ob deformitatem de cœlo fuiſſe dejectum, ejuſque arte Martem ac Venerem in adulterio deprehenſos, evocata ad ſpectaculum ſupri Deorum turba. Plura Auguſtinus in iv. de Civ. Dei cap. 10. & Gregorius Nazianzenus Orat. 1. in Julianum. Sententia noſtra Vulcanus eſt Tubalcain, de quo Genēſis iv. 22. nam huic conveniunt, quæ de Vulcano ſcribit lib. v. Diodorus fuiſſe malleatorem ferri, atque æris. Itaque ſive nomen ſpectemus, ſive commenta Poetarum, ſive profanam ac ſacram Hiſtoriam, Vulcanus eliminandus eſt à concilio Conſenſum.

IV. DE MARTE.

6. Specioſum videtur nomen Martis; quem Latini appellant hoc nomine, quod maribus in bello præſit, magnaue *vortat*. Sed hæc ſunt Mars, Mavors, aliæque plura bellorum nomina; ideoque Martem quoque dicimus Quirinum ab haſta, necnon truculentum, cæcum, atrocem, ultorem, ſanguineum. Martis cum Venere adulterium narrat Statius, Minucius in Octavio, & Arnobius. Homerus lib. v. Iliad. ait Martem haſta percuſſum à Diomede, quod adverſus Gentes urgent Clemens Alex. in Admonit. & Cyprianus de Vanitate Idolorum. Athenis accuſatum ſcribuat Pauſanias, & Demoſthenes in Oratione *κατ' ἀποκατάστασιν*, nec non Auguſtinus lib. xviii. de Civit. D. cap. 10. Hinc iudicii locum appellaverunt *Areopagum*, nam Græcis Mars dicitur *ab interficiendo*, *ἀρεός*. Ductor luporum ob belli feritatem appellatur à Plauto in Truculento: & lupi paſſim à Poetis dicuntur Martii. Hinc Romulum, quem lactavit uxor Fauſtuli Laurentia, quam Lupam ob prostitutionem vocitabant, Latini tanquam Martis filium ſuſcepere. Non alia fuit perſona Martis, quam Nimbrodus, ſive Belus, de quo Gen. xi. v. 8. Poſt illum eodem nomine deſignati ſunt potentiſſimi bellatores, ut Oreſtes matricida, quem ſerunt accuſatum Athenis. Ergo nihil aliud Martis nomine intelligimus, præterquam hoſtilia bella, contentiones, ac milites truculentos.

V. DE MERCURIO.

7. Mercurium alii quidem dictum putant à mercurio cura, unde nummarium ſaculum tenet, atque juxta hanc etymologiam *R. P. Berti Theol. Tom. IV.*

logiam percipitur cur etiam appellatus ſit Hydrargyros, ob argenti theſauros, quos navigando comparant mercatores. At alii Mercurii nomen deducunt à *mediū currere*, ita ut nihil ſit aliud, quam eloquium vel ſermo; ideoque apponunt alas illius capiti ac pedibus propter verborum velocitatem. Hinc Auguſtinus fictitium numen demonſtrat lib. vii. de C. D. cap. 14. Antiqui Mercurium ſaribus ac latronibus præpoſuere: unde Prudentius.

*Expertes furandi homines hac imbuti arte
Mercurius, &c.*

Fabuloſos Mercurios enumerat Cicero in iii. de Nat. D. Illum, quem cum Statio faciunt inventorem citharæ liquet eſſe Jubal, Gen. iv. 21. Nuntius Jovis, cujus meminit Horatius lib. 1. Od. 10. & evocator animarum, de quo Virgilius in iv. Aeneid. conſectus eſt ex iis, quæ de Angelis, atque de horum principe Michael tradunt ſacræ literæ. Vide Carolum Moreau Cl. Ordinis Scriptorem T. ii. Op. Tertull. pag. 40. & Mendicum Chriſti Commodianum ab eo verſu, *Mercurius veſter fiat cum ſaraballo deſtitutus*. Nulla eſt ergo fabuloſa Mercurii divinitas.

VI. DE APOLLINE.

Apollinem eſſe ſolem Eruditi omnes ſentunt, nomenque derivant *ἀπό πάλλειν*, quod eſt, radios jaculare, ſive ab *ἀπαιώ*, id eſt, terrena *φοβεο* ac *diſſolveo*. Ita dicitur *ἄλλος* perſpicuus, *φειδός* ſplendidus, & *λύκος* à luce, necnon *λαῖος* ab obliquo per Zodiacum curſu. Legendus Auguſtinus lib. vii. de Civ. D. cap. 16. & Macrobius in Saturnalibus cap. 17. Apollinis autem, quem nobis pingunt Poetæ narrat ſupra Admonit. ad Gentes Clem. Alex. & Lact. lib. 1. divin. Inſtit. cap. 10. Addit Firmicus libro de Errore profanarum Relig. turpiſſimum pueri Hyacinthi deſiderium. Servilem in ducendis armentis conditionem Apollinis commemorat lib. xvi. cap. 13. ejuſdem Operis Auguſtinus, ubi plura ex profana eruditione Vives. Apollinis iram immiſſamque ab eo peſtilentiam deſcribit Homerus Iliad 1. ejuſdem adverſus cæteros Deos objurgationem narrat Homerus ipſe libro xxiv. De Daphne, quam Apollo ſerveſcens libidine inſecutus eſt, nec tamen potuit comprehendere, adeas Commodianum, & Eusebii Opusc. iv. edit. à Sirm. pag. 199. Aut ergo Apollo ſol eſt, aut homo obſcænus, improbus, iracundus, abjectus, & impotens. Sex ergo maſculi

8. Probat 6. de Apolline.

D d

Con-

Consentes ficticia numina sunt; quod erat demonstrandum.

9. PROPOSITIO II. Ridiculum & in-
Propositio 2. recundum est in numero Deorum Con-
sentium putari feminas.

PROBATUR I. DE JUNONE.

10. Priusquam de Junone dicam, præ-
Probatur 1. mitto in genere rationes, ob quas non
de Junone. debeat inter Numina sexuum admitti
discrimen. At prima depromitur à tes-
timonio Varronis, de quo Augustinus
in iv. de Civit. Dei cap. 27. Secunda
est ratio philosophica tradita à Novatia-
no de Trinit. cap. 6. quoniam ea in di-
versitatem membrorum recidunt, quæ
veniunt ex nativitate in dissolutionem.
At sine diversitate membrorum sexus
nequit secerni. Tertiam rationem sup-
peditat Arnobius in ii. adversus Gen-
tes, ex quo fæmineus sexus admittatur
tantum ob generationem: & generatio
corporea habeat cum materiæ decisio-
nem, tum exordium temporis atque oc-
casum. Addit quartam Lactantius in i.
divinarum Institut. cap. 16. quoniam si
Dii uterentur fæminis, quotidie nova
Deorum turba consurgeret. Quintam,
& sextam profert eodem loco Lactan-
tius; quoniam si Dii coeunt, domos,
urbesque habeant necesse est, nec non
fæminæ sint viris imbecilliores. Postre-
ma ratio est Athanasii in Orat. contra
Gentes, quod fæminæ ab ipsis idolola-
tris neque ad communia Reipublicæ con-
silia admittantur. Hæc lectoribus no-
stris jam percipientibus vim argumen-
tationum sufficit fuisse proposita.

Junonem ergo dicimus esse aerem;
& conjugem Jovis, quia æther, &
aer conjuncti sunt: atque ita sentiunt
Cicero 2. de Nat. Deorum, Macrobius
Saturn. i. cap. 15. Servius in i. Aeneid.
& Augustinus in iv. de C. D. cap. 10.
Hinc Græcum nomen *ἠὴρ*, ab *ἀήρ*, aer,
& Latinum *Lucina*, aut *Lucetia*, à luce.
Varro tamen Terram putat, ideoque
dictam *Fluvionam*, atque *Pomonomam*;
atque ita confundi potest cum *Feronia*.
Huic olim erecta simulacra ad Soractem
montem, prope urbem Anxuris, id est,
Tarracinam, atque in partibus Aetru-
riæ maritimis, ubi Desiderius Longo-
bardorum Rex condidit Petrâ sanctam.
Junoni tribuunt profani Scriptores in-
cestum, quod illis exprobrant Firmicus
cap. 4. & Tertull. cap. 9. Apologetici.
Illius adversus Trojanos indignationem
describit in i. Aen. Virgilius: de ejus
Asylo idem Poeta libro 2. & Augustinus

in i. de Civit. Dei cap. 4. ubi probat
Diis invitis everfas urbes, ereptosque
Penates. Phereponus Animad. p. 576.
imprudentiæ Augustinum, aliosque Pa-
tres redarguit, quod ausi fuerint uti
pro Religione Christiana iis armis, quæ
& Ethnici adversus Christianos tractare
poterant; sed gerit se potius Pherepo-
nus impudenter, atque imprudenter.
Enimvero si capta E. G. à Philistæis Ar-
ca, si dirutum templum Jerosolymita-
num, si adversæ aliquando res Chri-
stianorum, verus Deus hæc & prædixit,
& in vindictam peccatorum impleri pas-
sus est, & non semel in terris inimico-
rum omnipotentiam suam demonstravit.
Econtra constat eversum Ilium, & ere-
ptos Penates diis ipsis invitis, insciis,
& reluctantibus; it ut Juno, de qua
modo loquimur, ut Aeneam perderet
supplex Aeolum ventorum regem fuerit
allocuta:

*Gens inimica mihi Tyrrhenum navi-
gat æquor,
Ilium in Italiam portans, victosque
Penates.*

Ut legitur in i. Aen. atque, ut habetur
in x. tabescens invidia jurgiis Venerem
adierit, ne Diis Penatibus novam Aeneas
urbem excitaret. Hæc itaque Junonis
incesta libidine, invidentia, iracundia,
imbecillitate, atque confictis ex aere
terraque nominibus fabulosum ipsius nu-
men evertitur.

Notandum hoc loco adversus hæreti-
cos, qui ex vetustis quibusdam imagi-
nibus audent præferre Paulum Aposto-
lorum Principi Petro, quod iste occu-
pet sinistram, ille autem dexteram; olim
in simulacris Capitolii fuisse ad dexte-
ram Jovis Minervam, sinistram tenente
Junone. Respondet Vossius in lib. de
Orig. Idolol. Minervam esse Junoni an-
teponendam, quod probat ex iis simu-
lacrâ. At aperte refellitur ex lapidibus
Albæ Juliæ, Augustæ, Mediolani, &
qui asservantur apud Transilvanos: ubi-
que enim Junoni primus locus concedi-
tur. Vide Gruteri Inscript. Deorum
pag. 14. & v. Refutatur etiam Vossius
Virgiliano Junonis carmine:

*Asi ego, quæ Divum incedo regina,
Jovisque
Et soror, & conjux.*

Nullum est ergo argumentum illud
hæreticorum ex veteribus numisma-
tibus.

II. D.

II. DE MINERVA.

11. Venit ſecundo loco Dea Conſenſus
 Probatur 2. Minerva. Hanc ætherem, ſive ſupre-
 mam aeris partem putat Macrobius in
 111. Saturnal. de qua opinione etiam
 Auguſtinus in VII. de C. Dei cap. 16.
 Sed communior eſt opinio nil eſſe aliud
 quam Sapientiam, ſic appellatam à me-
 moria, quaſi *Memineruam*. Hinc dicitur
 de capite Jovis progenita, & ob ad-
 mirationem aut velocitatem *Παρθένος*, ob
 perennitatem *Αἰθρῆος*. Reputatur in-
 ventrix artium, quoniam ſapientia
 omnium operum eſt effectrix. Negat
 Bocaccius in 2. de Genealog. Deorum
 huic Minervæ haſtam, armaque con-
 venire: at aliter ſentit in Deorum Ima-
 gin. Vincentius Regienſis. Nos arbi-
 tramur primo cum Tertull. cap. 47.
 Apolog. Minervæ numen fictum eſſe ex
 ignorantia eorum, quæ de Sapientia Dei
 Chriſtiana docet Theologia, & de Ge-
 neratione Verbi ex Dei mente. Deinde
 cum omnes ſcribant Minervam inſti-
 tuiſſe nendi texendique artem, proba-
 bile eſt eſſe Noemam de qua Gen. IV.
 22. Aut ſit Minerva æther, aut ſoror
 Tubalcain, aut poeticum ſapientiæ
 ſigmentum, conſtat immerito cenſeri
 inter Numina.

III. DE VENERE.

12. Tertia Dea eſt Venus: quo nomine
 Probatur 3. intelligimus primo vim gignendi plantis
 de Venero. atque animantibus inditam; nam Ve-
 nus dicitur quod ad cuncta *veniat*, &
 Proſerpina, quod ſata in lucem *proſer-
 pant*. Deteriori ſenſu accipitur pro vo-
 luptuoſa libidine: ejusque ſimulacra for-
 mata primum ad ſimilitudinem Cratinæ
 meretricis, quam deperibat Praxiteles.
 Obſcœna, quæ de Venere narrantur, in-
 ſeſtatur Auguſtinus in IV. de Civit. Dei
 cap. 10. Homerus in V. Iliad. narrat
 Venerem deriſam à Minerva, ſauciatam
 à Diomede, & ad genua Martis provo-
 lutam. Venus Cypria fuit ſcortum Re-
 gis Cinyræ, ut demonſtrat Voſſius lib. 1.
 de Orig. Idololat. cap. 17. Plura de hac
 Venere Clemens Alexandr. in Admonit.
 & Lactantius in primo de falſa Religione.
 Venus *Calva*, de qua Cyprianus in libro
 de Idolorum vanitate, conſecrata ob
 Romanas puellas, quarum capillis per-
 ſecta olim adverſus Gallos tormenta bel-
 lica. Denique Venus, quam teſte Eu-
 thymio coluerunt Saraceni, eſt Agar
 uxor Abraham, & genitrix Iſmaelis; à
 qua Iſmaelitarum, & Saracenorum ge-
 nus. Et quidem Agar idem eſt ac *Fæ-
 cunda* ab *Ἰνν*, *Congrego*, ideoque
R. P. Berti Theol. Tom. IV.

Proſerpina. Videndi Cedrenus in Vita
 Mahumetis, Seldenus de Diis Syriis
 Synt. 11. cap. 4. Voſſius de Idolol. lib. 11.
 cap. 31. Aut Venus Agar ſit, aut ſcor-
 tum Cinyræ, aut ſalax & voluptuoſa
 libido, nullum habet characterem divi-
 nitatis.

IV. DE VESTA.

Proximum eſt Veſta. Hanc aliqui,
 ut ait Ovidius in VI. Faſt. terram pu-
 13. tant, quæ ſua *vi ſtat*. Sed probabilius de Veſta.
 eſt eſſe ignem, & nomen accepiſſe ab
 hebræis vocabulis *וֶשֶׁת* & *וֶשֶׁת*, unde
 Græcum *Εστία*. Dicitur Virgo, quod
 ignis, inquit ibid. Ovidius, *femina nul-
 la remittat*. At immerito hunc Ignem
 perpetuum dixere. Accenſum prima
 die Martii ſcribit Macrob. in 1. Saturn.
 cap. 12. Extingtū negligentia Veſta-
 lium virginum Aemiliæ, & Tuciæ refe-
 runt Varro, & Val. Maximus lib. VI. II.
 De Veſtalibus dictum lib. 1. cap. 7. non
 aliaratione Dæmon Veſtæ cultum intru-
 ſit, niſi ut ſimiam ſe gereret Dei præci-
 pientis Levit. V. 12. perpetuam ignis in
 altari cuſtodiam. Si ergo Veſta ignis
 eſt, tot erunt Veſtæ, quot lychni, quot
 lampades, quot lares, quot fornaces,
 quot favillæ. Verum pudet in his im-
 morari.

V. DE CERERE.

Ceres terra eſt, ſic dicta, quod fru-
 ges gerat, vel *creat*, verbo Latinorum
 14. Probatur 5. antiquo: unde Apulejus lib. XI. *Ceres*,
 de Cerere. inquit, *omnium terra creatrix*. Virgi-
 lius in 1. Georg. ait quod annum ducit
Liber & alma Ceres, quoniam meſſis,
 & vindemia ſunt vertentis anni indicia.
 Appellatur ob naturam ſegetum flava,
 munifica, rubicunda. Redimitur co-
 rona ſpicarum, eique mactatur porca
 ſegetem avide depaſcens.

*Nam ſata vere novo, teneris lactan-
 tia ſuccis*

Eruta ſetigeræ comperit ore ſuis.

ait in 1. Faſt. Ovidius. Hinc exorta fa-
 bula de Cerere gravidata à Jove: terra
 enim ſæcundatur calore ſolis. Eadem
 ergo Ceres, & Proſerpina. De hujus
 raptu ſcripſit tres libros Claudianus cla-
 rus ſui ævi Poeta; quem Florentinum
 faciunt Petrarcha, Landinus, Politia-
 nus, at Giraldus & Barthius Alexandri-
 num. Pingitur Claudiani fabula nobi-
 lis mulier Sicula Hennenſis, quam cum
 Optimates amarent, ruſticus dives (Pla-
 tonem à divitiis appellant) junctis qua-

Dd 2

drigis

drigis rapuit: sed fugiens in proximum lacum Percum demersus est. Mater raptæ Virginis cum villico Triptolemo doloris acerbitate navim conscendit, & iactata maris tempestatibus pervenit ad urbem Atticam: ibique docuit incolas agrorum culturam. Hinc appellata Ceres à patria Siciliæ, Hennensis, Catinensis, & Trinacria: ab adventu in Græciam Elusina; quo nomine appellatur etiam Juno Lucina adveniens, ut auxilium afferat parientibus. Atque hinc apparet origo Poeticarum fabularum Cereris, & Triptolemi.

VI. DE DIANA.

15. **Probatur 6. de Diana.** Ultima Dearum Consensum est Diana, eadem prorsus cum Cerere, ut animadvertit Hieronymus in Proem. Comment. Ep. Pauli ad Eph. Dianæ nomen est à Jana, adjecta litera D. decoris causa, ut demonstrat Ludovicus Montiosus in Gallo Romæ Hospite: idem docet Macrobius in 1. Saturnal. cap. 9. repugnante tamen Vossio. Jana autem est à Jano, sive Apolline, & sole. Atque hinc Diana soror Apollinis. Translatum propterea Dianæ nomen etiam ad lunam: ideoque imago Dianæ faciem præfert, & in antiquis numismatibus inscriptionem, *Diana Lucifera*. Appellatur à Græcis *Ἀρτεμις*, quia aerea secatur: & Hecates triceps, vel tergemina ob triplicem lunæ formam, plenam, mediam, falcatam. Habetur Virgo ob lunæ candorem: & tamen ob fecunditatem legimus in antiquis numismatibus Dianam Polymammam. Commenta Poetarum de Diana orta ex Dictæ, sive Britomarte filia Ebuli Regis, quæ in sylva fugiens violentiam Minois sese præcipitavit ex rupe; ideoque vocatur Diana Dictynna, & dicitur sylvarum Dea, & cassium retiumque inventrix. His ergo Dianæ Triviæ, aliorumque Consensum Deorum fabulæ refutantur.

16. **PROPOSITIO III.** Eodem loco habenda est fabularis selectorum Deorum historia.

PROBATUR I. DE JANO.

17. **Probatur 1. de Jano.** Dicendum restat de Diis selectis, quos Consentibus addidere, ut numerum complerent vicesimum. Sunt autem Janus, Saturnus, Genius, Liber, Orcus vel Pluto, Sol, Luna, & Tellus. Janum ex Gentilium Philosophorum sententia S. P. lib. VII. de Civ. Dei cap. 7. probat esse mundum: & ideo bifrontem finxerunt, quasi una facie ortum spectet, altera occasum, sive ob quatuor mundi

partes quadrifrontem. Quidam apud Macrobius in 1. Saturn. cap. 9. dixerunt Janum esse cælum, ita dictum ab *eundo*. Ipse Macrobius ait esse solem; nam Janus appellatur Vertunus, quia sol sese per cœli gyrum convertit, Consvius à conferendo, Parulcius & Clusius quia oritur, & occidit, & à Poetis Matutinus Pater. Hinc Jani simulacra habent digitorum nexus 365. respondentibus numero dierum anni; cuius mensem primum à Jano Januarium appellarunt, quoniam tum sol prima efficit dierum incrementa. Jani vero personam Gopropius 4. libro Orig. Antwerp. contendit esse Japhet filium Noe; Zanchius de Origine Cenomanorum, ipsum Noha, Vossius lib. 1. de Origin. Idol. cap. 18. Javan filium Japeti. At sive à Noe, sive ad aliquem ex ejus posteris Janum referas, parum interest; nam satis hinc Jani origo, numinisque vanitas deprehenditur.

II. DE SATURNO.

Saturnus, qui & *χρόνος*, omnium fere 18. consensu est tempus, hoc distinctum **Probatur 2. de Saturno.** nomine quod annis saturaretur, & ideo dicitur filius cœli, & Deus falcifer, quoniam omnia metit, orbiumque cœlestium dimensione peragitur. Recte Lactantius Div. Instit. 1. cap. 11. probat filium cœli non esse Deum, quia Deus cælum condidit: neque Saturnum revera esse patrem Deorum omnium, si ipse à Cœlo genitus est. De stella Saturni, quæ à terra distare dicitur semidiametris 13171. stellisque aliis, quibus gentes divinitatem tribuerunt, plura Augustinus lib. VII. de Civ. Dei cap. 15. Saturnum antiquiorum alii putant Adamum dictum Saturnum ab hebraica voce *סַטֵר*, *latere*, quoniam post peccatum se abscondit à facie Domini. Sed melius referas Saturnum ad aliquem ex Noha posteritate, à quo Italia Saturnia dicta est longe ante adventum Evandri, & Aeneæ, atque ab ipsa Aboriginum institutione. Traditio est, licet falsa, veterum Rabinorum, Cham exsecuisse pudentia patris sui, ne deinceps liberos procrearet. Fabulantur Poetæ de Saturno consimilia. Quædam de Saturno diximus libro XII. cap. 1.

III. DE GENIIS.

Genios Ethnici dixerunt, quasi gignendarum rerum præfides, sive Deos 19. singulis datos, dum gignantur. **Probatur 3. de Geniis.** Servius in ea Virgillii verba, *Quisque suos patitur manes*, scribit, cum nascimur duos Genios nobis destinari, Bonum incli-

inclinantem ad bonum, Malum ad malum. Derivatos liquet ex iis, quæ traduntur de Angelis; ut diximus libro x. cap. 19. Cum Gentes præſſe gignendis hominibus putaverint Junonem Lucinam, conſequens eſt, Genios, ſi darentur, ipſius Junonis ſervulos eſſe.

IV. DE LIBERO.

20.
Probatur 4.
de libero.

Proximo libro xxiv. de Baccho, ſive Libero Patre, à quo Bacchanalia dicta ſunt, quædam narrabimus. Sat eſt modo, ſignificari hoc nomine vinum juxta illud Virgilianum,

Et multo in primis hilarans convivia Baccho.

Ad elevandam, & evertendam hujus falſi Numinis divinitatem agit Auguſtinus lib. vii. de Civ. Dei cap. 21. de turpitudine ſacrorum, quæ in Liberi Patris honorem celebrabantur. Hinc occaſionem arripuit Phereponus Animadv. pag. 580. ſtomachandi in ſanctum Epiſcopum, eoquod tam ſæpe *πρεβ. τοῦ οὐνεματος* verba faciat in Opere hoc etiam à mulieribus & adoleſcentibus legendo. At qui Auguſtinum legerit, viderit ab illo reticere nefariam in Liberum Proſymni cupiditatem, fabricata ex ſicorum arboribus inſtrumenta, Bacchi paſſionem à ligno, turpiſſimamque torturam: quæ tamen ad ignominiam Idololatrarum Clemens Alexandrinus, Arnobius, alique deſcribunt. Mirum ergo Phereponum reprehendere in Auguſtino licentiam, ubi laudare debet temperantiam. Sed magis mirum eo loci Phereponum exaggerare adoleſcentis Auguſtini vitam ſat, ut ille ait, *libidinofam*: cum Auguſtinus nunquam, poſtquam baptiſmo initiatus eſt, indulſerit carnis illecebris, neque Pherepono poſſent vitia adoleſcentis innotefcere, niſi ea manifeſtaſſet humilis Auguſtini conſeſſio. Debebat etiam Criticus ille audaciſſimus legere in Epiſtola Fraſmi à ſe ipſo edita ſup. pag. 461. *Adoleſcens* (Auguſtinus) *babuit concubinam, quod humana permittunt leges: & hac non repudiata, ſed erepta, adſcivit alteram.* Deinde non ignorabat Phereponus, libros de Civ. D. adverſus Cultores Deorum falſorum occaſione irruptionis Gothorum, non pro adoleſcentium ac mulierum otio, fuiſſe ab Auguſtino conſcriptos, Bacchatur ergo, inſanitque Phereponus.

V. DE PLUTONE.

21.
Probatur 5.
de Plutone.

Plutonem alii Orcum dixerunt, quaſi receptorem mortuorum, ab Orca.

Summanum quoque appellarunt; quaſi ſumum Manium, cui celebre olim delubrum in montibus Vicetinis. Similiter Acherontem, & Cocytum. Juvenalis Sat. 11.

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna

Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras

Atque una tranſire vadum tot milia cymba

Nec pueri credunt, niſi qui nondum are lavantur.

Voffius lib. 1. de Idolol. cap. 18. haud male conjicit Plutonem eſſe Chamum filium Noe in partem occidentalem proſectum; & ideo appellatum Deum Inferorum. Erit ergo diverſus à Plutone, de quo paulo ſupra in *Cere*, uterque tamen improbus & ſceleſtus.

VI. DE SOLE, LUNA, ET TERRA.

Ad Solem omnes Deos refert in 1. Saturnal. Macrobius, pluresque referendos eſſe conſtat ex dictis. Perſæ ſolem Mithram appellaverunt, à rege hujus nominis, qui regnaſſe dicitur Aeliopoli. Mithra litatum in latebris refert de errore prof. Relig. Firmicus. De luna pariter ſupra. A lucendo lunam nominari, docet Cicero. Græcis dicitur *Σελήνη*, nam *σέλας* eſt idem ac lumen. Fæminam ac marem crediderunt Egyptii, & Luni templum commemoratur à Spartiano in Caracalla. Terra demum eſt magna illa Deorum Mater, de qua Auguſtinus lib. vii. de Civit. Dei cap. 23. & ſeqq. Rhea, Ops, Cybele; ſoror Veſtæ, filia Cæli, Saturni conjux: in Aty ſignificatur ſos, aut ſeges: unde fictus Cybelis cum Aty concubitus. Auguſtinus citato libro cap. 26. pertrahat de turpitudine ſacrorum Matris magnæ; de quibus inquit, *Nihil Varro dicere voluit, nec uſpiam me legiſſe commemini.* Phereponus in hunc locum, *Mirum, ait, cum innumeri ſcriptores de iis ſint locuti, quorum loca plura indicabit Gerardus Joannes Voſſius Operis de Orig. Idolol. lib. 3. cap. 53.* Citandus erat liber 11. ſed error Typographi, iſque minimus. Immerito autem Phereponus de Auguſtino miratur, quod verba illa protulerit; *Nihil Varro, &c.* Scribit enim S. Pater nullibi ſe legiſſe interpretationem ſacrificiorum illorum, quamquam ea ſacrificia narraverint Servius, Apulejus, Statius, & alii. Id adnotavit Vives, & ipſe Auguſtinus

22.
Probatur 6.
de ſole, luna,
& terra.

Dd 3

prie-

prioribus verbis hæc addens : *Defecit interpretatio, erubuit ratio, conticuit oratio.* Cum inanibus itaque castigationibus Phereponi mittimus Cybelem, atque Deos omnes selectos.

23. PROPOSITIO IV. Una cum Romanis, Græcisque idololatriæ à vera Religione aberrarunt Gentes reliquæ, quarum profana Numina vetus Testamentum commemorat.

24. Hæc quarta thesis addenda erat, ne De Deo Baal. quis melioris conditionis existimaret Deos alienos, à quorum cultu prohibentur Judæi. Horum Deorum exponam breviter nomina & characteres. Phœnices, & Chananæi coluerunt Deum *Baal*, de quo Judic. 11. 13. III. Regum XVI. 31. & alibi. Baal significat Deorum principem. Alii Saturnum, alii Herculem, alii Apollinem dixerunt. Sed idem est, ac Babyloniorum Belus, Rex olim consecratus in solem, filius, ut arbitror, Nemrodi. Bel autem idem est, ac *Deus*, unde Beelphegor, Beelzebub, & consimilia: ideoque Græci Jovem communiter interpretantur. Baal additur Astaroth Judic. 11. 13. quam propterea aut Lunam, aut Venerem, aut Junonem eruditi conjectant: hanc præsertim coluere Sidonii, sculptamque scribit Porphyrius bovino capite, expresso in cornibus lunæ symbolo. Hæc Regina cœli; de qua Jeremias XLIV. 17. *Baalim* nominatur Philoni Biblio. Vide quæ diximus Tom. I. pag. 64. Grotius in cap. XI. Danielis v. 38. scribit eundem esse Baal, ac Deum Maozim, & Baal-semen, quem idem Philo asserit esse Jovem Olympium, & Phœnicibus Saturnum. Porro postrema duo nomina significant tantum *Deum cœli, sortem ac validum.*

25. Madianitæ coluerunt Deum Beelphegor; de quo Num. XXV. 3. Origenes Hom. in Num. 23. ait fuisse *speciem quandam turpitudinis*, & Isidorus lib. VIII. Orig. *simulacrum ignominie*: & litatum illi maxime à fœminis scribit in cap. 4. Osee Hieronymus. Erit ergo idem ac Deus Hortorum. At Joannes Seldenus Syntagm. I. de Diis Syriis cap. 5. nititur demonstrare non alium esse à Baal, cujus Templum extiterit in summitate montis Phegor: quod videtur comprobari nominis etymologiâ. Et quidem Baalim sacrificatum in excelsis liquet ex quarto Regum XVI. 4. unde Augustinus Calmet in disert. de Numin. Chananæorum infert Baal esse solem. Verum cum Beel sit nomen Dei commune, & Phegor locum de-

monstret, nil certi ex solo nomine Beelphegor deduci potest.

Ammonitæ adorantur idolum Moloch. 26. Eo nomine non videtur significari nisi De Deo Mo. Deum Regem. Probant viri docti Molochum ipsum esse Saturnum; quoniam idolo Moloch immolabantur pueri, & puellæ, ut constat ex Levit. XX. 2. & IV. Regum XXI. 11. 10. Ita litatum Saturno scribunt Lactantius lib. I. cap. 31. Minucius in Octavio, Tertullianus in Apolog. & Augustinus in VII. de Civit. Dei cap. 19. Factum id quoque à Carthaginensibus; unde Silius Italicus,

*Mos fuit in populis, quos condidit
advena Dido,
Pescere cæde Deos veniam, ac fla-
grantibus aris,
Infandum dictu, parvos imponere
natos.*

Non repugnant dictis, qui opinantur Moloch esse nomen stellæ, quam Ammonitæ tanquam Regem venerabantur: nam & in stellis veteres, ut supra diximus, Reges suos coluerunt, ac præsertim Saturnum.

Chaldæi ignem, atque in igne lucem, 27. solemque venerabantur. Auctorem habemus Herodotum in Clio. Hinc nolumus minata urbs, de qua Genesis XI. 31. & II. Esdræ IX. 7. scilicet, *Ur Chaldæorum*, ut à Sole, quem Hebræi vocant שמש, *Scemesc*, Josue XIX. 38. *Bethsames*. Facile hinc percipiuntur Chaldaica nomina imposita Dan I. 7. Danieli, Ananiæ, Misaeli, & Azariæ. Daniel dictus est *Balthassar*, quasi Custos mysteriorum Beli, à כל nomine Idoli, & משה recondere, ac מצב thesaurum. Ananias appellatus *Sidrach*, quasi mala depellens: Misael *Misach* ob Opim, vel Terram, quæ à Chaldæis dicitur Dea שך Sach inquit Junius in Daniele. Meminit festorum Σακίων Athæneus, & Dio Chrysostomus apud Grotium in Jerem. XXV. 26. Azarias denique *Abdenago*, quasi עבד, *Servus*, נגן, *Negonis*, id est, Ignis ab נה, splendescere. Vides, ut opinor, hinc derivatam Græcorum idololatriam, ut diximus lib. I. cap. v.

In Accaron regia urbe Philisthinorum percelebris fuit cultus Beelzebub, 28. de quo IV. Regum I. 2. Satis de hoc idolo in libro X. cap. 18. unde infertur hoc nomen fuisse impositum ignominie causa Jovi, & Deo cœli, sive soli, quem coluerunt Accaronitæ; ac jure & merito

to Matth. xii. 24. & Lucæ xi. 15. tributum idem nomen Principi dæmoniorum; quem ſcimus ex angelo lucis factum Beelzebub, *Deum muſcam*, ac *Domini ſtercoris*. Vide igitur quæ ibidem ſcripſimus, & Seldenum de Diis Syr. Synt. 2.

29. De Templo Dagonis. Celebre fuit apud Philiftinim, urbem que Azoto templum Dagonis, commemoratum i. Regum v. 2. Referebat Dagon ab umbilico & inferius figuram piſcis, ſuperne hominem, quales Græci fecerunt Tritones, ſemineoque ſexu Nereides. Appellatio ergo Dagonis eſt ab *דג*, *Piſcis*. Hinc ubi legitur citato Regum cap. v. 5. *Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo*; innuitur abſciſſis palmis, hominiſque deleta figura, tantum remanſiſſe quod piſcem referebat. Videtur idem eſſe Dagon, ac Derceto dicta à Strabone, & Macrobio Atargatis, culta apud Aſcalonem urbem Syriæ, ubi ſtagnum reſertum piſcibus: nam Derceto vocatur, quaſi *דגת*, *Degeto*, piſcis ſemina. Plura citato Syntag. Seldenus, Antonius Nebrifſenſis cap. 6. & Gyrardus in Derceto, vel Athara; ubi animadvertit diſtinguendam Dercetum à Dea Syria Luciani, quoniam hæc non piſcis erat, ſed *πῖσα γυνή*, *tota mulier*. Ex his autem conſtat Dagon eſſe Tritonem, quem Poetæ fingunt filium Neptuni & Salaciæ, id eſt, aut marinum

piſcem, aut unum ex filiis Noe cultum Tritonis ſymbolo, Dercetum autem Venerem.

Plura alia Gentium idola in ſacris literis commemorantur, ſed minime, ut De Idolis de iis diſtincte tractemus, neceſſe eſt. Michæ & Hujusmodi ſunt idola Michæ & Labani, Labani, Genef. xxxi. 19. & Jud. xvii. 5. appellata ab Hebræis *Teraphim*, *תרפים*. Erant autem Laminæ quædam aureæ, quibus maſtato homine primogenito, eique obtorto collo, inſcribebatur ad auguria captanda nomen inmundi ſpiritus. In Vitulo aureo, quem Amos viii. 14. appellat delictum Samariæ, quoniam colebatur in Bethel non procul à Samaria, expreſſus Apis Egyptiorum. Fuit is, auctore Herodoto, Epaphus, aut Joſeph, tauro ab idololatriſ comparatus tanquam miniſter Cereris, frumentique proviſor. Adramelech 14, Regum xvii. 31. id eſt, *Rex potens*, cui filios concremabant, non alius eſt à Moloch, vel Saturno, de quo ſupra. Idem dicendum de Melchom apud Sophoniam i. 5. *Militia cæli* ibidem ſunt aſtra. Eodem ergo pacto falſæ religioni mancipati ſunt Phœniceſ, Chananæi, Madianitæ, Philiftinim, Caldæi, Ammonitæ, cæterique omnes plurium Deorum Cultores, ac Romani & Græci ante Salvatoris adventum, atque veræ Religionis per orbem univerſum propagationem.

CAPUT II.

Veram Religionem nequaquam vigere apud Turcas, & Mahumetanos.

SUMMARIUM.

I. 2. 3. 4. 5. & 6. Propoſitio i. de Mahumetana Religione.

7. 8. 9. & 10. Quæſita Mahumetanorum ſolvuntur.

De Mahumetana Religione.

EXPLOSA Idolorum vanitate, demonſtrandum eſt non extare Religioſum Dei cultum apud Mahumetanos hoſtes Chriſtiani Nominis inſenſiſſimos. Id vero ut aſſequamur, comparanda eſt Mahumetana ſecta cum ipſa, quam proſitemur, Chriſtianorum Religione, nam hanc præſtare Idololatrarum ſuperſtitioni, necnon legi Hebræorum ultro Turcæ ac Saraceni fatentur. Si cui autem à nobis dicenda jejuna, dilutaque videbuntur, adire poterit vel Orthodoxos ſcriptores, Turrecrematam, Marraccium, & Thyrfum Gonzalez, vel Heterodoxos Grotium, Levinum, & Bibliandrum, pui plura de hoc argumento conſcripſerunt. Do tamen operam, ut quæ hi minutatim pertractant, habeas

in epitomen redacta, debitaque argumentationum ſerie diſpoſita.

PROPOSITIO Mahumetana Religio in ſe quidem abſolute, ſed maxime dum comparatur Chriſtianæ, apparet execrabilis, repudianda, & Divino cultui, hominumque ſaluti repugnans.

Demonſtratur primo comparatione Mahumetis cum Chriſto. Quamquam à Mahumetanis plura de Chriſto ejusque virginæ Matre fabuloſa narrantur, V. G. nomen *Jeſu* arcanum eſſe ac barbarum, Mariam filiam fuiſſe Amrani, cum ea æquiparandam Fatimam à Mahumete genitam, delapſum Evangelium de cælo nocte Menſis Rambdani decima tertia, aliaque hujus ſariniæ complura; ſcriptum tamen eſt in Alcorano Chriſtum eſſe